

Tarihselcilik Anlayışı ve Tarihî Romanlarda Gerçeklik Üzerine Bir Değerlendirme

İbrahim Kavaz*

Özet

Tarihî bilgi ve belgeler, sanat eserlerine önemli bir boyut kazandırmaktadır. Tarih araştırmacıları, geçmişi değişik yönleriyle ve farklı bakış açılarına göre incelerler. Sanat eseri olarak vücut bulan, anlatıma dayalı edebî metinler, geçmişte yaşanmış olay ve durumlardan söz eden kaynaklardan, malzeme almak suretiyle yararlanırlar. Geçmişî ifade etme tarzı, kurmaca metinlerin önemli konularından birini teşkil etmektedir. Bunlardan roman olarak kurgulanmış ve tarihte meydana gelmiş olay, olgu veya kişilerin yaşantılarını anlatan eserlere, tarihe olan mesafeleri esas alınmak suretiyle tarihî, tarihsel veya devir / çağ romanı adı verilmektedir. Tarihî bilgi ve belgeleri aktaran kaynakların yanı sıra, romanlar aracılığıyla da geçmiş zamanda yaşananlar, yeniden anlamlandırılarak, günümüze taşınırlar.

Bu çalışmada, farklı bakış açılarına göre ortaya konulan tarihî eserler ile romanlar arasındaki ilişki, gerçeklik değeri bakımından ele alınmıştır. Tarihçilerin de romancılar gibi, çeşitli dönemlere ait olay ve eylemleri, kişisel görüşlerine göre yorumladıklarına dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Tarihî belge, objektif tarih, tarihî roman, tarihselcilik, zaman, gerçeklik, kurmaca metin, olay örgüsü

* Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi – Elazığ / Türkiye
ikavaz25@gmail.com

1. Tarihselcilik Anlayışı Yahut Geçmiş Zaman Bilinci

Millet olma sürecini tamamlamış toplumlar, tinsel varlıklarının izlerini ve yaşayan kültür değerlerinin köklerini tarihlerinde ararlar. Geçmişte yaşanmış olaylar, ülkelerin ve milletlerin gelecekleri açısından bir değer ifade etmektedir. Her toplum, tarihi kendisi için referans kaynağı olarak görür ve geçmişe ait değerlerin, gelecek açısından önemli olduğunu bilir. Esasen, “Gelecekte gelişme yeteneğine inancını kaybeden bir toplum, geçmişteki ilerlemeyle ilgilenmekten de çabucak vazgeçer” (Carr 1987: 176). Bütün milletlerin belli bir süreci tamamlamak suretiyle, daha ileri bir gelişmişlik düzeyine ulaşabilecekleri anlayışını kabul eden araştırmacılar, konuyu “aydınlanmacı tarih” düşüncesi ile açıklarlar. Bu anlayışın esasını objektif tarih bilinci teşkil etmektedir. Hegel, geçmiş zamanda meydana gelmiş bütün olayları “tinin fenomenolojisi” çerçevesinde ortaya koyar (1986: 296). Bu düşünceleri daha öznel bir alana yönlendirerek tarihi, “sınıf çatışmaları” tezi ile yorumlayan ve insanlık tarihini, “objektif üretim ilişkileri” ekseninde ele alan, üretim tarzlarını “İlkel-kömünal, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist” dönemler olarak sıralayan Karl Marx, “Eğer ilkel toplumlar kendi geçmişlerini görmek istiyorlarsa, bugünkü Hindistan’a baksınlar, Hintliler de yarınlarını görmek istiyorlarsa İngiltere’ye baksınlar,” demektedir (1993: 41). Burada, bütün toplumların Avrupalıların yaşadığı aşamalardan geçtikten sonra, Batının bugünkü durumuna gelebilecekleri düşüncesi benimsenmiştir. Avrupa’yı merkez kabul eden görüşlerin tamamında, tarihe buna yakın veya benzer yaklaşımlarla bakılmaktadır. İster “ilerlemeci” tarih teziyle geçmiş incelenir, isterse “objektif üretim ilişkileri” veya “tinin fenomenolojisi” ile tarih ve toplum ilişkileri ele alınır, günümüzde yaşayan toplumların geçmişle bağlarını koparamayacakları gerçeği ortaya çıkmaktadır.

İnsanların hafızalarında kendi geçmişleri hakkında daima bir belirsizlik gizlidir. Tarihe duyulan ilgi, geçmişi bilmek arzusundan doğar. Aynı zamanda geçmiş, çağın ideolojilerine malzeme bulmak için kaynak niteliğindedir. “Her yeniye eskiden hareketle” ulaşılabilecek fikri çerçevesinde konu incelendiğinde denilebilir ki tarih, bütün inanç ve düşüncelerin yan yana olduğu bir alandır. Herkes kendi düşüncelerine oradan destek bulmanın peşindedir. Olayların ve fikirlerin mahşeri olarak nitelendirilen tarihe bakış, onu inceleyenlerin amaçlarına göre yeni ve farklı boyutlar kazanmaktadır. Karl Marx tarihe, “Şimdiye kadarki tarih, sınıfların çatışmasından ibarettir,” demek suretiyle (1993: 41) geçmişte yaşanmış olayları aktarmak isteyen tarihçilerden farklı yaklaşır. Nitekim Marx’ın tarihten almak istediği, olaylar ve eylemler değil, “sınıf çatışmaları”na zemin teşkil eden un-

surları tespit etmektir. Tarihçinin görevi, geçmişteki olayları taraf tutmaksızın kaydetmek ve okuyucuya ulaştırmaktır. Ancak,

Geçmişte bizi bekleyen ve objektif bir biçimde araştırarak bulunabilecek bir doğru tarih bilgisi söz konusu değildir. (...) Onların faaliyetlerini belirleyen ve geçmişte arayıp, bilgisini getirdikleri olayları onlara seçtiren değilse, ayıran bir ideolojik mekanizma vardır. Tarihçilerin bu ideolojik mekanizmadan masun olmaları mümkün değildir. Bu ideolojiyi tarihten tarihe veya toplumdan topluma geçişebileceği gibi, aynı toplum ve aynı tarih içerisinde farklı insanlara göre farklı bir biçimde işleyebilir (Kotan 2001: 26–27).

Tarihe bakışta amaç, kişiden kişiye ve toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Geçmişte yaşanmış olayların okuyucuya ulaşmasında anlatıcının rolü önemlidir. Tarihçi veya araştırmacının tarihe yönelişinde tercihlerinin ve bağlı olduğu fikir dünyasının payı bulunmaktadır. Her bir araştırmacı tarihe farklı yaklaşır ve kişisel düşünceleri istikametinde sonuçlar çıkarır. Bir kısmı, tarihi geçmişte yaşanmış olay, olgu ve eylemlerin anlatılması olarak değerlendirirken, bazıları tarihe dünyadaki savaşların ve güçlü devletlerin var olma sürecinin aktarılması olarak yaklaşır. Milletlerin ve devletlerin geçmişlerine ait bilgi ve belgeler, ekonomik, siyasî, sosyal ve kültürel açılardan ele alınabilir. Ancak bu bilgi ve belgeler, tarih araştırmacılarının anlayışlarına göre şekillenmiştir. Tarih konusu üzerinde değişik görüşler ortaya koyanlar, aynı belgelere farklı anlamlar verirler. Bakış açısı ve tarih anlayışı, geçmiş dönemleri ele alma ve değerlendirmede önemlidir. Bundan dolayı, tarih araştırmacılarının ortaya koydukları bütün bilgileri, değişmez gerçekler olarak görmek mümkün değildir. Geçmişte yaşanmış olaylara ait her türlü bilgi ve belgenin sanat eserine malzeme teşkil etmesi ve kaynak olması sebebiyle, tarihî kaynakla, edebî metin arasındaki ilişki dikkat çekmektedir. Tarihe farklı anlayışlarla yaklaşan ve geçmişe ait malzemeyi seçme, ayıklama ve yorumlama bakımından birbirlerinden ayrılan bazı fikir adamlarının konuyla ilgili düşünceleri, tarihçi ile edebî metin yazarını karşılaştırmaya imkân vermektedir. Böylece, tarihçilerin ortaya koydukları bilgi ve belgeler ile anlatıma dayalı sanat eserlerindeki geçmiş zamana ait yorumlar, değişik açılardan ele alınabilir.

Araştırmacılar tarihe bütünlükçü, tikel, ilerlemeci yahut sınıf çatışmaları anlayışlarından birine göre bakabilirler. Bunlardan hangisi tercih edilirse edilsin, önemli olan tarihî metinlerin geçmişi konu alan sanat eserlerine kaynaklık etmeleridir. Öncelikle, tarihe ait bilgi ve belgelerin mahiyeti ile tarihten bahseden edebî eserler hakkında şu hususların gözden uzak tutulmaması gerekmektedir:

1. Geçmişte yaşanmış olaylar bir bütünün parçalarıdır. Ancak bu parçalar hayatın bizzat kendisidir.
2. Geçmişteki olaylara ait belgeler, tarihçi veya araştırmacıların niyetlerine göre değerlendirilirler. Bundan dolayı, metni oluşturanların niyetleri tarihteki olaylardan daha etkilidir.
3. Tarihi olay veya geçmişe ait malzeme, edebî türün imkânlarına göre ortaya konulduğunda, yeniden anlamlandırılıp farklı bir gerçeklik değeri kazanmaktadır.

Tarih ve tarihi roman konularına zemin oluşturması bakımından, tarih ve gerçeklik meselesine bakmak faydalı olacaktır. Zira “Son zamanlarda tarih alanında gittikçe yaygın bir kabul görmeye doğru giden görüşe göre, geçmişteki olayların bir kaydı olarak bile tarih, hiç bir zaman bir bilim sayılamaz; çünkü bilimin gerektirdiği doğrulanabilme veya yalanlanabilme imkânlarını vermez. O her zaman bir spekülative bilgi alanı olarak kalmaya mahkûmdur” (Kotan 2001: 28). Tarihe ait kaynaklarda yer alan geçmişte yaşanmış olayların gerçeklik değeri tartışıldığına göre, tarihi romanların gerçeğe uyup uymadığından yahut yaşanmış olaylarla örtüşüp örtüşmediğinden söz etmek bile gerekmez. Edebî metinlerdeki geçmiş zamanda gerçekleştiği kurgulanan olay örgüleri ile tarihte yaşanmış olduğundan söz edilen olaylar arasında nitelik bakımından fark bulunmamaktadır. Kurmaca metin dediğimiz romanlarda anlatılan olaylar veya olgular, açığa çıkması itibarıyla, tarihte meydana gelmiş olaylar veya olgulardan daha gerçek bir mahiyet arz eder. Burada iki konu dikkati çekmektedir: Birincisi, geçmiş zamana bakış. İkincisi, tarihi kaynaklardaki ve edebî metin olarak kurgulanan romanlardaki olayların gerçekliği meselesi.

Tarihte yaşanan olaylar ve belgeler kadar, tarihe bakış açısı da önemlidir. Geçmişte yaşanmış olayların okuyucuya ulaştırılmasında, tarihteki olay ve eylemlerden daha çok, tarihçilerin onlara yaklaşımları öne çıkmaktadır. Nitekim

İnsanın çevresiyle ilişkisi tarihçinin konusuyla olan ilişkisidir. Tarihçi olgularının ne aciz bir kölesi, ne de zalim bir efendisidir. Tarihçi ile olguları arasındaki ilişki bir eşitlik, bir alış-veriş ilişkisidir. Düşünür ve yazarken bir an durup da “Ben ne yapıyorum?” sorusunu kendine soran her tarihçinin bildiği gibi, tarihçi aralıksız bir biçimde olgularını yorumuna, yorumunu da olgularına göre kalıplandırmaya süreci içindedir. Bunlardan birine öncelik vermek imkânsızdır (Carr 1987: 40–41).

Geçmişteki bilgi ve belgelere farklı anlayışlarla yönelenler, birbirlerinden ayrı, hatta karşıt görüşler ortaya koyarlar. Tarihçilerin belgelere yönelişini “bir alış-veriş ilişkisi” olarak değerlendiren Carr, “Genellikle, tarihçi istediği türden olguları elde edecektir. Tarih yorum demektir” (1987: 33), anlayışını belirttikten sonra, şu değerlendirmede bulunmaktadır: “Tarihçi olguları olmaksızın köksüz ve boş, olgular tarihçileri olmadan ölü ve anlamsızdır. Bundan ötürü, “Tarih nedir?” sorusuna ilk cevabım şu olacaktır: Tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalog” (1987: 41).

Tarihteki olaylara bütünlükçü anlayışla bakan tarihçiler, “orada gördükleri olayları birbirinden kopuk ve kendi başlarına var olan tikel olaylar olarak görmezler. Genellikle geçmiş araştırıldığında, aktarılan bütün olaylar tarihe isnat edilen bir büyük hikâyenin tamamlayıcı cüzleri olarak görülüp, bir hikâye içinde bütünleştirilirler” (Kotan 2001: 29). Geçmiş bu şekilde ele alanlar, olaylara tek tek önem vermez; bütünüün içerisindeki yeri itibarıyla onları değerlendirirler. Ancak Foucault (1992: 158–160) ve birçok post-modernist tarih felsefecisi, “tarihte yaşanan bütün bu tikel olayların belli bir bütünlük içinde” ele alınmasına karşı çıkarlar. Tarihe bütünlükçü, ilerlemeci ve sınıf çatışmalarının kaynağı anlayışlarıyla bakanlara bir itiraz da Nietzsche ile “Annales Tarih Okulu” mensuplarından gelmiştir. Foucault’un, “tikel olayları” bütünden ayrı olarak değerlendirme yaklaşımı, modern tarih anlayışına yeni bir bakış açısı kazandırmakta, Nietzsche ve Annales Okulu mensuplarının düşünceleriyle de benzerlik göstermektedir. “Annales Tarih Okulu” kurucularından Marc Bloch ve Fernand Braudel gibi tarihçiler, “Tarihin hep bu tür total hikâyelerin altında ezildiği” düşüncesini dile getirirler ve “ufak tefek şeyler, diye bilinen, ama aslında bizzat hayatın kendisini oluşturan şeylerin tarihini yazmaya,” yönelirler (Boratav 1985: 45–46). Foucault ve diğer postmodernistler, tarihten objektif sonuçlar çıkarılamayacağı düşüncesiyle “tikel olaylar” dedikleri hayatın bizzat kendisi olan şeylerin aktarılmasını savunurlar. Hatta olayların ötesine geçen tarihçi, “Salt olayları değil (salt olaydan yalnızca dışı olan, içi olmayan bir olayı kastediyorum), eylemleri de soruşturur. Eylemse bir olayın içi ile dışının birliğidir” (Collingwood 2007: 286).

Tarihle ilgili üzerinde durulması gereken konulardan biri de tarihin mahiyeti meselesidir. Tarih insanların toplu yahut tek tek faaliyetlerinin bir sonucu mudur? Yoksa insanların eylemlerinden etkilenmeyen bir süreç midir? Bu ve benzeri sorulara verilecek cevaplar, okuyucuyu tarihin mahiyeti hakkında aydınlatıcı bilgiye ulaştırabilir. “Tarih, ne denli ilginç ve öğretici olursa olsun, yaşamda pratik bir tutumun oluşmasında ne denli

değerli olursa olsun, hakikat iddiasında bulunamaz. Çünkü betimlediği olaylar hiçbir zaman tamı tamına onun betimlediği gibi olmamıştır” (Collingwood 2007: 104). Tarihi, dünyayı değiştirmek amacıyla ele alan Karl Marx ise bireylerin tarihi konusunda şu değerlendirmede bulunmaktadır: “Kişiler, kendi tarihlerini kendileri yaparlar; fakat keyiflerine göre kendileri tarafından seçilmiş koşullarda değil de geçmişin doğrudan doğruya verdiği ve miras olarak bıraktığı koşullarda olur bu” (Marx 1993: 27).

İnsanoğlu, birtakım özellikleriyle geçmişin ürünüdür. Kültürel kimliği itibarıyla insan, geçmişten getirdikleri ile sonradan kazandıklarının terki-bidir. Bu bakımdan bireylerin dünyada üstlendiği birtakım rolleri vardır ve bu rollerinin gereğini yerine getirirler. Rolü bazen tarihçi, bazen kurmaca metin yazarı verir. Rol tarihe ait olunca, kahraman özgür iradesinden çok, tarihin kendisine yüklediği sorumlulukla hareket eder. Kurmaca metin yazarının yönlendirdiği kahraman, rolü ve fonksiyonu ne olursa olsun, varlığını öne çıkarma, kendini belli etme bakımından birey olma kimliğine sahiptir. Eski Yunan’dan beri tarihe, insanla ilgili bütün alanları içerisine alacak şekilde anlam genişliği kazandırılması, tarihçilerin etkinliklerini artırmıştır. “İnsanın kendi beşeri katkılarıyla kurduğu dünyanın, yaptığı eylemlerin, kullandığı dilin vesaire faaliyetlerinin araştırmasını yapan bilim, genel anlamda tarih alanı olarak isimlendirilmişti. Bu bakımdan tarih, bir başka adıyla tin bilimleri, bütün sosyal bilimleri içine alan bir sahanın adı olarak geçiyor” (Kotan 2001: 38). Tarihe insan bilimlerinin tamamını ifade eden bir anlam genişliği verilebildiğine göre, dil aracılığıyla açığa çıkan ve malzemesini tarihten alan edebî türlerin bu kapsamda ele alınması doğaldır. Dolayısıyla, anlatıma dayalı olan roman, hikâye ve tiyatronun tarihten aldıkları öğeler, edebî metnin tinsel yapısıyla da uyum sağlamaktadır. Bütün bu görüşlerden hareketle denilebilir ki, tarihten malzeme alınarak ortaya konulan edebî metinde hayatın kendisi olan şeyler yani “tikel olaylar” verilmektedir. Bu hususta insanın gerçeğine daha yakın duran edebî metin yazarı, olayların ferdin psikolojisine etkilerini ve arka plan kültürünü ortaya koymak suretiyle okuyucuyu, geçmiş hakkında daha çok aydınlatmış olmaktadır.

Tarihle ilgili kavramlar, değişik zamanlarda, farklı biçimlerde ele alınmışlar. Tarihte değişmez yahut değiştirilemez kurallar olmadığı için, görecelik onun mahiyetinde bulunmaktadır. “Tarih kanıtın yorumlanmasıyla işler: Burada kanıt tek tek belge denen şeylerin ortak bir adıdır. Belge ise şimdi ve burada var olan, tarihçinin üzerinde düşünerek geçmiş olaylar hakkında sorduğu soruları yanıtlayabileceği türden bir şeydir” (Collingwood 2007: 45). Geçmişe ait olay veya eylemler, tarihî bir metin olarak tespit edilebile-

ceği gibi, tarihin bütünlüğü içerisinde yer alan “tikel olaylar”, kurmaca bir olay örgüsü şeklinde de yapılandırılabilir. Önemli olan geçmişten devralınan unsurların zamanı zenginleştirilmesi ve insanoğlunun yaşantısına sunacağı katkıdır. Nitekim “Eğer bir bilim, er veya geç daha iyi yaşamamıza yardım etmezse, bize hep bir şeyleri eksik olarak gözükmektedir. Özellikle de nesnesi insanın bizzat kendisi ve onun eylemleri olan tarih, konusunda insana karşı böyle bir sorumluluk taşıdığını daha güçlü olarak hissetmeyecek miyiz?” (Bloch 1985: 6). Burada tarihin gayesinin, insanın daha iyi yaşamasına fayda sağlamak olduğu vurgulanmaktadır. Bu düşüncüyü, insanı konu alan bütün bilimlerin, insana ait olanı incelemenin yanında, onun daha iyi ve mutlu yaşamasına yardım etmesi gerekir, şeklinde genelleştirmek mümkündür.

Bilim dalları arasındaki ilişki, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak tespit edilebilir. Bilim alanlarının birbirlerinden yararlanmaları bu ilişkiyi daha net bir biçimde ortaya çıkarır. “Bilim adamları, toplum bilimcileri ve tarihçilerin hepsi aynı inceleme alanının ayrı dallarına bağlıdır: İnsan ve çevresi. İnsanın çevresine etkisini ve çevrenin insana etkisini incelemek. Bu incelemenin amacı aynıdır: İnsanın çevresini anlamasını ve onun üstündeki egemenliğini geliştirmek” (Carr 1987: 114). Nitekim tarih, konusu insan olan her alanı ilgilendirmektedir. Tarihçi, bilim alanları arasındaki yakınlıkları incelerken öncelikle üretim ve yaşam tarzlarını ele alır. İçinde yaşanan dönemi geçmişle anlamak olarak değerlendirilen bu durum, sosyoloji başta olmak üzere, bütün beşeri bilimlere kaynaklık eder. Toplum yapıları, üretim şekilleri ve iş bölümleriyle ilgili tarihten alınan belgeler aracılığıyla, şimdiki zamanda ortaya çıkan olaylar daha isabetli yorumlanabilir. Kültür tarihine ait kaynaklar, tarihî metinler yahut edebî eserler aracılığıyla zamana taşınır. Böylece, tarihte yer almış bulunan hayat tarzları dönemlerin anlaşılmasına katkı sağlarlar. Edebî metinlerin bu amacı gerçekleştirme aracı olmaları, geçmişin yeniden ortaya çıkması sonucunu doğurur. Ayrıca, günümüze ait birtakım olguların kaynaklarını geçmişte aramak, tarihe ayrı bir değer kazandırmaktadır. Sonuçları itibarıyla, tarihin tespit edilebilir dönemlerine kadar giderek onları daha sonraki kuşaklara aktarmak, geçmişe değil, şimdiki zamana hatta geleceğe hizmet amacına yöneliktir.

Tarihin nesnesi, doğası gereği insanlardır. (...) Alet ve makinelerin gerisinde görünüşte en donuk yazıların ve görünüşte onları ihdas edenlerden en fazla kopmuş gibi duran kurumların arasında, tarihin asıl yakkalamak istediği insanlardır. (...) Bir toplumun yaşadığı dönemin hemen öncesindeki an tarafından belirlenmiş olması için (...) değişmeye

mükemmel bir şekilde uyum sağlayan bir yapıya sahip olması yetmez; aynı zamanda kuşaklararası mübadelenin tek sıra halinde olması gerekir (...) Bir uygarlığın devamlılığını sağlayan düşünce aktarımları"dır. (Bloch 1985: 16–26)

Tarihe ait olay ve olgular, tarihçi tarafından ortaya konulmadan önce, bir anlam ifade etmezler. Geçmişteki olguların nesnel hâle gelmesi için değişik belgelerden yararlanılarak tespit edilip yorumlanması gerekmektedir. Tarihçi olayların "nasıl" olduğu konusunda değil, "neden"leri üzerinde düşünmek ve cevaplar bulmak durumundadır. "Her tarih tezi nedenlerin önceliği sorunu çevresinde döner. (...) Tarihçi araştırmasını genişletip derinleştirirken, "niçin" sorusuna durmadan daha çok cevap toplayıp biriktirir" (Carr 1987: 119). Olayların "neden"leri üzerinde düşünen tarihçi, yukarıda belirttiğimiz gibi, olgu ve eylemleri kişisel anlayışına ve bakış açısına göre yorumlar.

Tarihin olguları bütünüyle nesnel olamaz, çünkü bunlar ancak tarihçi tarafından onlara verilen anlamlılığın gücüyle tarihin olguları hâline gelirler. Tarihte nesnellik, bu geleneksel terimi hâlâ kullanmamız gerekiyor, olgunun nesnellığı değil, ilişkinin, olgu ile yorum arasındaki ilişkinin, geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki ilişkinin nesnellığı olabilir. (Carr 1987: 160)

Tarih, geçmişte yaşanan olay ve eylemlerin kaynağı; aynı zamanda düşüncelerin nesiller arası aktarıldığı bir alandır. Tarihe dair düşüncenin, tarihte yaşanan olaylardan daha önemli olduğunu belirten bazı tarih felsefecileri, "tarihsel bilginin asıl nesnesi düşüncedir: Hakkında düşünülen şey değil, bizzat düşünme edimi" (Collingwood 2007: 394) değerlendirmesinde bulunurlar. Dolayısıyla geçmişin aktarılmasında aracın tarihî eser veya kurmaca metin olması önemli değildir. Önemli olan geçmişten zamanımıza taşınan bilgi ve düşüncenin uygarlığın devamlılığına sağladığı katkıdır. Edebî metnin tarihten aldığı malzeme ile aktüel zamanı zenginleştirilmesi, uygarlıkların gelişmesine tarihin tuttuğu bir ışıktır. Bunun kurmaca metinler aracılığıyla ortaya konulması, farklı açılardan geçmişin değerlendirilmesi olarak ele alınacağı için önemlidir. Tarihin unutulmuş ve arka plana itilen taraflarının anlatıma dayalı edebî türün imkânlarıyla aktarılması, bahsi geçen dönemlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar.

Geçmişte yaşanmış ve hayatın içinde yer almış her türlü olay yahut olguların tamamı tarihî metinler aracılığıyla okuyucuya aktarılmamıştır. Tarihçi geçmişe ait bir kısım olayları, kendine göre seçer, kaydeder, sıralar ve geleceğe taşır. Burada iki husus bulunmaktadır: Birincisi, tarihçinin dikkati.

İkincisi, ifade etme tarzı. Geçmişin ortaya konulmasında, anlatıcının dik-kati, ifade etme tarzı ve bakış açısı, aynı olayların farklı aktarılmasına sebep olmaktadır. Önemli olan geçmişe ait, yaşanmış ve tamamlanmış tarihi olaylar değil, onların aktarılış biçimidir. Çünkü tarihe ait metinlerin bir kısmı tarihçi tarafından yorumlanarak okuyucuya ulaştırılmaktadır. Nitekim Bloch, “Eleştirel yöntemin önüne daha geniş ufuklar açılmaktadır; tarih böylece tekniğini yoğurarak insanlara, önce doğruya sonra da haklıya yönelen, yeni bir yol açmış olmayı en emin zaferlerinden biri olarak kabul etme hakkına sahiptir,” (1985: 89) demek suretiyle, tarihe ait olayların anlatımında eleştiri yönteminin, diğer bir ifadeyle yoruma dayanan farklı anlatım biçimlerinin önemine dikkat çekmektedir.

2. Tarihi ve Tarihsel Romanlarda Gerçeklik Anlayışı yahut Kurmaca Metinlerde Zaman

Edebî metinlerin en önemli özelliklerinden biri, kurmaca olmalarıdır. Sanat eseri sanatkârın dehasının ürünüdür. Deha, icat etme, hariçte benzeri bulunmayan bir eseri vücuda getirme kabiliyetine sahip olmaktır. Sanat alanları, kullandıkları malzeme ve ortaya koydukları ürünler itibarıyla farklılık arz ederler. Genel olarak edebiyat, malzemesi söz olan bir sanat alanıdır. Anlatıma dayalı eserler ise edebiyatın alt alanı, yani türleridir. Edebî türler arasında şekil ve muhteva bakımından ayrılıklar olduğu gibi, nakletme biçimleriyle de farklar bulunmaktadır. Fark, türün özelliğinden ve kullandıkları unsurların değişik olmasından kaynaklanır. “Her edebî metnin tahlili kendi içindedir.” Bunu dikkate aldığımızda, tahlil ve yorum tarzları, edebî metinler için değişikliği gündeme getirecektir. Mesela, roman, hikâye ve tiyatro gibi anlatıma dayalı metinleri, şiir türünden ayıran birçok özellik bulunmakla beraber, bir tanesi de, metni oluşturan unsurların farklı özelliklere sahip olmasıdır.

Roman, hikâye ve tiyatro gibi anlatıma dayalı türlerdeki unsurlardan biri olan zaman konusu üzerinde dururken, şu hususları dikkate almak gerekmektedir:

1. Anlatım, 2. Zaman, 3. Zamanı belirtme tarzı.

1. Anlatım: Edebî metinler, bir kurguyu aktarmak, bir oluş veya durumu, muhayyilenin yardımıyla, okuyucuya ulaştırmak için ortaya konulmuş yazılardır. Anlatımda dil önemli bir araçtır. Bir dilin lügatindeki kelimeleri, yapıları itibarıyla, isim yahut fiil soyludur. Anlatımda “olma ve yapma” bildiren fiil soylu kelimeler, zaman unsuruyla birlikte ortaya çıkarlar. Dolayısıyla, anlatımın esas olduğu metinlerin bir kısmı, zaman boyutuna bağlı olmak durumundadır.

2. Zaman: Varlığın bir boyutunu teşkil eden ve onu kuşatan zaman, insanoğlunun eskiden beri üzerinde durduğu temel meselelerden birini teşkil etmektedir. Zamanın algılanma biçimine farklı şekillerde bakılabilir. Tarih felsefesi açısından,

Zaman, içinde yaşanan ve bölünemeyecek kadar kısa olan andır. (...) Zaman sürekli olmayıp, sayısız anların birbiri arkasına deveran etmesinden ibarettir. Bu sayısız anlar, ses, ışık ve elektrik dalgaları gibi kesik kesik yüzlerce, binlerce anın art arda sıralanması ve bunların sürekli bir şekilde bize yansımından ibarettir. (...) Öyleyse geçmiş içinde yaşadığımız anı da kapsamaktadır. Yani tarih aynı zamanda içinde yaşadığımız andır. Bu haliyle tarih, sadece geçmişte kalan bir vakiya değil, yaşadığımız, ördüğümüz, canlı ve dinamik bir vakiyedir. Hâl-i hazırda tarihi yaşamaktayız. (Öztürk 1999: 21)

Zaman, “binlerce ‘an’ın art arda sıralanması” olarak değerlendirildiğinde, onda kopukluğun olmaması esastır. Dolayısıyla, “an”lardan meydana gelen zaman dilimleri söz konusudur. “An”ın öncesi ve sonrası vardır. Zaman durmamakta ve sürekli geçmektedir. Şimdiki zaman, olay veya durumun yaşandığı “an”la birlikte geçmiş zaman olduğuna göre, sadece iki zaman vardır: Birincisi, geçmiş zaman. İkincisi, gelecek zaman. Her yaşanmış olay geçmişe aittir.

Bu, zamanla ilgili bakış açılarından sadece bir tanesidir. Ancak, kurmaca metinde zaman, bu yönleriyle değil, metnin değerine katkısıyla ele alınmalıdır. Edebî esere katkı sağlayan unsurlardan bir tanesi de geçmiş zamandır. Geçmiş zaman, edebî metnin üzerine oturduğu unsurlardan sadece bir tanesidir. Metnin gerçeklik değerinin artması, olay örgüsünün belli bir mekâna ve zamana dayanmasıyla yakından ilgilidir. Geçmiş zamanı yeniden yaşama, yorumlama ve hâle taşıma, kurmaca metne ait bir özellik olarak karşımıza çıkar. Bundan dolayı Abdülhak Hâmid’in “millî tiyatro”yu, konusunu tarihten alan edebî metinler olarak görmesinin arkasında, gerçeklik anlayışı bulunmaktadır.

Kurmaca metinler, hâlden geçmişe yönelmekle ve tarihî olayların bir benzerini kurmakla zamanı zenginleştirirler. Geleceğe bakan yazarlar bile güçlerini ve ilhamlarını geçmişe ait kaynaklardan alırlar. Batıda klasisizmi doğuran antik Yunan kaynaklarıdır. Millî romantizm, millî sanatların özünde yer alır. “Geçmişe bağlı ve geleceğe açık olmak,” sanatın âdeta ölçüsü kabul edilmektedir. Zira anlatıma dayalı türlerde zaman, metnin arka plan kültürünü teşkil eder. Yaşanmışın bir benzeri olan kurmaca vaka, eserin zemini durumundadır. Zamana bağlı olmak, geçmişî hâle taşımak,

konuları tarihî olaylardan yahut eylemlerden seçmek metnin değeri açısından önemlidir. Kurgulanmış geçmiş zaman, esere atmosfer, okuyucuya gerçeklik duygusu kazandırır. Olaylar geçmişte yaşanmış olmasa bile, geçmişî hatırlatma ve tarihten yararlanma, kurmaca metinlerin asıl unsurlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır

3. Zamanı belirtme tarzı: Eserin gerçeklik değerini artıran, zeminini oluşturan ve arka plan kültürünü teşkil eden zaman, kurmaca metinlerde değişik şekillerde ifade edilmektedir. Dolayısıyla zamanı belirtmenin bir değil, birçok tarzı vardır. Muhteva itibarıyla tarihî bir olaydan söz edilsin yahut edilmesin, edebî metinlerde anlatıcılar olay örgüsünü kurarken farklı anlatım vasıtalarına başvururlar. Bunlardan zamanla ilgili olanların bir kısmı şu şekildedir:

1. Olay örgüsü, dönemi hatırlatan durum yahut kişilerin, olayın içerisine yerleştirilmesi şeklinde kurgulanır.
2. Olaylar, kronolojik zamana bağlı bir şekilde belirtilir.
3. Geçmiş zaman kipleri kullanılır.
4. Yaşanmışlığını belirtme ihtiyacı ile olay tarihe mal edilir.
5. Edebî eserler, dönemlerle ilişkili oldukları için zamandan, dolayısıyla tarihten kopamazlar. Bizzat olayların kesin tarihleri verilir. (Yıl, ay, gün ve saat gibi...)
6. Zamanın ne kadar sürdüğü gösterilir.
7. Olayların gelişme çizgisi, zamanı ifade eden söz unsurlarıyla takip edilir.
8. Kullanılan “giysi, eşya mobilya tarzı ve toplumsal alışkanlıklarla da zamanı somutlaştırmak mümkündür” (Tekin 2001: 126).
9. Zaman; roman, hikâye ve tiyatro gibi anlatıma dayalı edebî eserlerin gerçeklik değerini artırmak için kullanılır.

Romanda zamanı ifade etme tarzlarından birine örnek vererek konuyu açıklayabiliriz: *Çiçekli Mumlar Sokağı* adlı romanda, “Hürriyet Marşı, o dönemin gözde komutanları olan Enver Paşa’nın, Resneli Niyazilerin maceralarını yüceltiyordu. Daha sonraları bu marşların her vesileyle çalındığına şahit olunmuştu. Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte marşlar yeniden moda haline gelmişti” (Karakoyunlu 2010: 65). Görüldüğü gibi, dönemi hatırlatan olay yahut kişilerin olayın içerisine yerleştirilmesi suretiyle zaman belirtilmiştir. Enver Paşa ve Resneli Niyazi’nin faaliyetleri, İkinci Meşrutiyet sonrası ve Balkan Savaşı yıllarını hatırlatırken, Birinci

Dünya Savaşı'nın başlamasından bahsedilerek zaman, diğer bir ifadeyle, eserde yaşanan olayların vücuda geldiği vaka zamanı, olay ve kişilerden söz edilmek suretiyle ortaya konulmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda yaşanan olaylar anlatılırken, bazı çağrışım unsurları kullanılarak daha önceki bir dönem hatırlatılır. Burada "Hürriyet Marşı" dile getirilerek Birinci Dünya Savaşı öncesine işaret edilir. Böylece, çağrışım unsurundan yararlanılarak zamana dikkat çekilmiştir. Tarihî olayların kurmaca metinde hatırlatılması yaşananların arka planını, daha açık bir biçimde karşımıza çıkarmaktadır. Metin içerisinde yer alan ve anlatıcının haber verdiği zaman, olay örgüsünün gerçeklik değerini artırmaktadır.

Tarihe ait önemli olaylar ve eylemler, roman kahramanları aracılığıyla, yeniden hâle taşınır. Geçmişteki olaylar farklı yönleriyle ele alınır. Tarihte yaşanmış şeylerin zamana yönelik bir cephesi vardır. Sosyal muhtevalı olaylar, geçmiş zamana ait olsalar bile, etkileri toplumların değişik kesimlerinde, uzun süre devam eder. Kahraman, hâlde yaşadığı birtakım olayların çağrışımı ile geçmişi hatırlar. Tarihî vaka yeniden yorumlanmak suretiyle olay örgüsü içerisindeki yerini alır. Örneğin, *Çiçekli Mumlar Sokağı*'nda Fransız devriminden söz edilir. "Fransız Devriminin getirdiği yeni fikirler bütün dünyanın düzenini alt üst etmiştir" (Karakoyunlu 2010: 105). Böylece, Halit Bey'in zihnî çözümlemesi yapılmak suretiyle, geçmişte yaşanmış bir olayın dünyada ve bizdeki etkilerine dikkat çekilmiştir.

Tarihte yaşanmış olay ve eylemlerin aktarıldığı edebî eserler, nesillerin belleklerine geçmişe ait birtakım değerlerin yerleşmesinde etkili olur. Edebî metne ait malzemeyi tarihten seçen kurmaca metin yazarları, roman, hikâye ve tiyatro gibi anlatıma dayalı türlerde, tarihe mal olmuş bilgi ve belgelerden yararlanırlar. Olay örgüsü geçmişe ait olan bu eserler, türleri bakımından ayrı oldukları gibi, aynı türde olanlar bile, kullandıkları malzeme ve dönemleri itibarıyla farklıdırlar. Kurmaca metin yazarları, tarihe ait kaynaklardan değişik biçimlerde yararlanırlar. Roman olarak kurgulanmış bir metinde geçmiş dönemde yaşanmış olay ve eylemler, çekirdek vakayı meydana getiriyorsa, bunlara tarihî roman ve tarihsel (devir / çağ) roman adı verilmektedir. Tarihî ve tarihsel (devir / çağ) romanlar, olay örgüleri itibarıyla tarihten alınmış olmakla beraber, farklı zamanlarda yaşanmış olay ve eylemleri ifade etmeleri sebebiyle birbirinden ayrılırlar. "Yazarın romanında bizzat yaşadığı, tanık olduğu bir tarihî olayı anlatmasıyla ancak birtakım kaynaklardan öğrenerek kurguladığı bir zaman dilimini ya da bir tarihî olayı anlatması arasında önemli bir farklılık vardır," (Argunşah 2007: 415).

Tarihi romanlarda, uzak geçmişe ait olay ve eylemler ele alınır. Kurgu, tarihçilerin yorum ve tercihlerine göre seçtikleri bilgi ve belgelere dayanan eserlerden yararlanılmak suretiyle ortaya konur. “Tarihi roman, başlangıç ve sonucu geçmiş zaman içerisinde gerçekleşmiş olan hadiselerin, devirlerin ve bu devirlerde yaşamış olan insanların hikâyelerinin edebî ölçüler içinde yeniden inşa edilmesidir” (Argunşah 2002: 444). Konusu yakın geçmişte yaşanmış olaylardan seçilen tarihsel (devir / çağ) romanlarda, olay veya eylemlerin anlatılmasında “distance” (mesafe) en alt seviyede olduğu için yazarın, olayları tecrübeyle tanıma, tespit etme, seçme, yönlendirme ve gözlemlerine göre metnin kurgusuna şekil verme hususlarında daha çok imkânı bulunmaktadır. *Devlet Ana*, bu anlamda tarihî; *Ateşten Gömlek* ise tarihsel (devir / çağ) romandır. Tarihi romanlarda belgelere dayanma ve öğrenme süreci söz konusudur. Yazar, “mevcut malzemeyi, kültürü, dünya görüşü, psikolojisi ve birikimlerinin gölgesinde yeniden şekillendirir. (...) Tarihiçilerin ortaya koydukları bilgiyi (...) temel malzeme ve hareket noktası seçer” (Argunşah 2002: 440). İster tarihî roman, ister tarihsel (devir / çağ) roman kaleme alsın romancı, seçtiği malzeme üzerinde tasarrufa sahiptir. “Tarih romancısı, vesikanın ortaya koyduğu malzemeyi önce öğrenir, sonra kendisine tesir eden unsurlar arasında seçmeler, ayıklamalar yapar; daha sonra da edebî yaratmanın sihri ile onlara can verir” (Tural 1991: 195). Konusunu ve malzemesini tarihten alan roman yazarı, tarihçinin bakmadığı, hatta önemsemediği “birtakım boşlukları da, hayal dünyasının yardımıyla, doldurarak tamamlamaktadır” (Argunşah 2002: 440). Böylece, roman yazarı tarihi yorumlamakta ve yaşanmış olaylardan hareketle “insanın tarihi”ni yazmaktadır. Bunu yaparken, “Tarihçinin ve sosyoloğun muteber saydığı kaynaklardan ve iki bilim dalının ulaştığı tespit ve değerlendirmelerden yararlanır” (Tural 1993: 69).

Edebî metin yazarının yaptığı işin bir benzerini tarihçi yapar. Tarihçinin de seçme ve yorumlama konusunda kişisel tercihleri istikametinde davranıldığı görülmektedir. Nitekim aynı dönemi anlatan tarih yazarlarının, aynı malzemedeki farklı sonuçlara gitmeleri yahut mevcut malzemedeki bazıları seçip kullanırken, bir kısmını dikkate almamaları, bireylerin anlayış ve tercih farklarından kaynaklanmaktadır. Tarihin genel konuları, “Çevre, coğrafya, insan ve din. (...) Tarihin kaynağı ve hedefi de insandır. O hâlde tarihin umumi konularından bir diğeri de insanın bizzatı kendisidir” (Öztürk 1999: 39–40).

Geçmişte yaşananlar hâlde taşınmadıkça bir anlam ifade etmezler. Ancak geçmiş, anlatıcı yahut aktarıcı aracılığıyla metin hâline dönüştürülünce olayların varlığı anlam kazanır. Okuyucu yahut seyirci için önemli olan,

olayların geçmişteki yaşanmışlığı değil, tarihci veya kurmaca metin yazarı tarafından aktarılışlarıdır. Zira “Tarihî olay, ancak tarihci ona yaklaştığı zaman bir gerçeklik / olgu hâlini almaktadır. Tarihci kendi birikimleriyle baktığı için (...) bir yorumcu; tarih ise tarihcinin zamanı yeniden yorumlamasıdır” (Argunşah 2002: 442). Tarihcinin ve konusunu tarihten alan kurmaca metin yazarının yaptıkları, esas itibarıyla birbirine yakındır. Geçmişte yaşandığı var sayılan bir takım olaylar, zaman tüneline ve okuyucu / seyirci için belirsizdir. Tarihcinin anlatım ve aktarımıyla olaylar, gerçeklik değeri kazanır ve yeniden açığa çıkar. Edebî metin yazarı ise aynı işi yapmak suretiyle metni kurgulamakla beraber, olay örgüsünü kurmaca birtakım yöntemlerle geliştirir. Tarihci ve roman yazarının geçmişe yönelişleri bakımından aralarında önemli benzerlikler bulunmasına rağmen, hedefleri bakımından birbirlerinden ayrılırlar. Tarihci geçmişten tespit ettiği bilgi ve belgeleri seçerek ve yorumlayarak zamana aktarır. Konusunu tarihten seçen romancı ise tespitte bulunmaz, kaynaklardan aldığı malzemeyi kurgular ve “zamanda yapılan bir bozulmanın, mekân ve şahıs kadrosunda yapılan bir seçimin mahsulü” olarak ortaya koyar (Aktaş 1983: 12).

Tarihe ait malzeme üzerinde, roman yazarının ayıklama, seçme ve yorumlama imkânı bulunmakla beraber, eserinde gerçeğe uymayan ve bilgi kirliliğine sebep olacak ifadeler yer veremez. Zira tarihî ve tarihsel (devir / çağ) romanların özelliklerinden biri, “Geçmiş bir hakikate dayanmak. (...) Bir tanesi de millî şuurun gelişmesine katkı sağlamaktır” (Tural 1991: 195). Fethi Naci, tarihe ait bilgi ve belgelere dayalı olay ve eylemleri kurgulayan yazar, “Gerçek kişiler hakkında gerçeğe uymayan sözler ettiremez. Anlattığı dönemle ilgili maddi bilgi hataları yaptırılmaz. Kullandığı malzemeyi bire bir aktaramaz,” derken (1987: 35), toplumun belleğinin korunmasında, edebî metin yazarının sorumluluğuna dikkat çekmektedir.

Kurgusunda tarihe ait malzemenin yer aldığı edebî eserler, toplumların var olma ve millet haline gelme süreçlerini ortaya koyan ve yönlendiren önemli kaynaklardır. Birçok yönüyle tarih, “milletlerin hafızası”dır. Tarihe ait eserler diğer sosyal bilimlere kaynaklık etmektedir. Nitekim “usul” çalışmaları fen bilimlerinde “biyolojide usul”, sosyal bilimlerde “tarihte usul” araştırmalarıyla başlamıştır. Sanatkâr, tarihe ait kaynaklarda ve çevresinde bulunduğu şeyleri gözlemler, seçer, tespit eder, yorumlar ve değerlendirir. Açığa çıkmaları bakımından kurmaca olan metinlerin kaynağı sanatkârın muhayyilesi, hafızası ve duygularıdır. Ayrıca, anlatıma dayalı sanat eserleri kaleme alan yazarların, muhayyilesini harekete geçiren unsurlardan biri de tarihtir ve yazarlar tarihe ait kaynaklardan bir malzeme deposu gibi faydalanabilirler.

Edebî eserlerde, sanatkâr dikkatiyle ele alınan tarihe ait olay ve eylemlerin kurgulanarak, tarihçilerin anlatımından farklı bir biçimde, okuyucuya ulaşması gerçeklik konusunda yeni bir anlayışı beraberinde getirmektedir. Geçmişin anlatılmasında tarihçiler de tarihe ait bilgi ve belgeleri, yetiştikleri kültür muhitinden aldıkları birtakım birikimlerinin etkisiyle, kişisel tercihlerine göre yorumlarlar. Bu durum, “gerçeğe uymayan” ifade ve yorumlara yer vermemek kaydıyla, romancıyla tarihçiyi birbirlerine yaklaştırmaktadır. Esas itibarıyla, tarihî kaynakların edebiyata malzeme vermesi kadar, anlatıma dayalı edebî metinlerin geçmişi hâle taşınmaları, tarihte meydana gelmiş olay ve eylemleri okuyucuyla buluşturmaları, iki farklı kaynağın aynı amaca hizmet etmesi açısından önemlidir.

Kaynaklar

- Aktaş, Şerif (1983). “Kurtuluş Savaşını Yapan İki İnsan Tipinin Hikâyesi”. Ankara: *Milli Kültür Dergisi* 12: 12–14.
- Argunşah, Hülya (2002). “Tarihi Romanın Yükselişi”. *Hece Dergisi Türk Romanı Özel Sayısı* 65-66-67: 440–449.
- _____, (2007). “Tarihî Roman”. *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. 4. İstanbul: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Bloch, Marc (1985). *Tarihin Savunucusu Ya da Tarihçilik Mesleği*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Birey ve Toplum Yay.
- Boratav, Ali (Der.) (1985). *Tarih ve Tarihçi –Annales Okulu İzinde-*. İstanbul: Alan Yay.
- Carr, Edward Hallett (1987). *Tarih Nedir*. Çev. Gizem Gürtürk. İstanbul: İletişim Yay.
- Collingwood, Robin George (2007). *Tarih Tasarımı*. Çev. Kurtuluş Dinçer. Ankara: Doğu Batı Yay.
- Foucault, Michel (1992). “Nietzsche, Tarih Yazımı ve Sözlüğü”. *Dostluğa Dair*. Çev. Cemal Eren. İstanbul: Telos Yay.
- Hegel, George Wilhelm Friedrich (1986). *Tinin Görüngü Bilimi*. Çev. Aziz Yardım. İstanbul: İdea Yay.
- Karakoyunlu, Yılmaz (2010). *Çiçekli Mumlar Sokağı*. İstanbul: Doğan Yay.
- Kotan, Şevket (2001). *Kur’an ve Tarihselcilik*. İstanbul: Beyan Yay.
- Marx, Karl (1993). *Louis Bonaparte’nin 18 Brumaire’i*. Çev. Ahmet Acar. İstanbul: Yorum Yay.

Naci, Fethi (1987). “Serbest Fırka Karşısında İki Romancı: Kemal Tahir ve Tarık Buğra”. *Eleştiri Günlüğü*. İstanbul: Özgür Yay.

Öztürk, Mustafa (1999). *Tarih Felsefesi*. Elazığ: Başbakanlık Basımevi.

Tekin, Mehmet (2001). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları)*. İstanbul: Ötüken Yay.

Tural, Sadık Kemal (1991). “Tarihi Roman ve Atsız’ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler”. *Zamanın Elinden Tutmak*. Ankara: Ecdâd Yay.

_____, (1993). “Tarihi Roman Geleneği veya Cezmi”. *Doğumunun Yüzüncü Yılında Namık Kemal*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.

An Evaluation of the Concept of Historicism and Reality in Historical Novels

İbrahim Kavaz*

Abstract

Historical sources and documents bring an important dimension to art objects. Researchers of history analyze the past from different aspects and perspectives. Narrative texts, which come into existence as art, make use of historical sources. The way the past is represented constitutes one of the significant subjects of fictional works. These works, which appear in the form of novels and which have factual historical events and characters as their subject matter, are defined as historical novels. Such novels transfer the past to the present time by representing historical information and documents and allowing us to make sense of the past from today's perspective. This study discusses the relationship between historical works and novels according to different viewpoints concerning reality. In addition, it points out how historians are similar to novelists in the way they interpret events or circumstances belonging to various periods according to their own subjective perspective.

Keywords

Historical document, objective history, historical novel, historicism, time, reality, fictive text, plotline

* Prof. Dr., Firat University, Faculty of Science and Letters – Elazığ / Turkey
ikavaz25@gmail.com

Концепция историзма и анализ реальности в исторических романах

Ибрахим Каваз*

Аннотация

Исторические сведения и документы придают важный аспект художественным произведениям. Исследователи истории изучают прошлое с различных позиций и различных точек зрения. При воплощении в художественных произведениях используются материалы литературных повествовательных текстов, источников, повествующих о событиях и ситуациях прошлого. Стиль изложения прошлого является одной из важных тем художественного текста. На основе связи с историей, произведения, изложенные в виде романа и описывающие событие, случай или жизнь людей, имевших место в прошлом, называются историческим романом. Наряду с передачей источников, содержащих исторические сведения и документы, посредством романов переосмысливаются события прошлого и передаются в настоящее время. В этой работе рассматривается связь между историческими произведениями и романами, созданными в зависимости от различных точек зрения, в контексте значения реальности. Обращено внимание на то, что и историки, как и романисты, трактуют события и мероприятия различных эпох в зависимости от личных взглядов.

Ключевые слова

Исторический документ, объективная история, исторический роман, историзм, время, реальность, художественный текст, переплетение событий

* Проф. док., университет Фырат, факультет литературы - Элазыг / Турция
ikavaz25@gmail.com